

12. Туриніна О.Л. Психологічні особливості професійного самовизначення учнів профільних педкласів : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.07 / О. Л. Туриніна. - К., 1998. - 178 с.
13. Федоришин Б.А. Профконсультационная работа со старшеклассниками. – К.: Рад. школа, 1980. – 160 с.
14. Чистякова С.Н. Образовательно-профессиональное самоопределение. / С.Н.Чистякова, Н.Ф.Родичев. – М.: Педагогический университет, 2007. – 150 с.

Статья посвящена изучению особенностей взаимосвязи самооценки личности старшеклассника с его профессиональными установками (нерешительностью, рационализмом, оптимизмом, высокой самооценкой возможностей, зависимостью профессионального выбора). Доказано, что адекватная самооценка определяет низкий уровень нерешительности профессионального выбора, которому свойственна уверенность, наличие четких представлений и критериев касательно собственного профессионального развития, хорошей информированностью о мире профессий; высокий уровень оптимизма профессионального выбора, з которым связаны идеализация, чувство собственной уникальности, уверенность в том, что буквально все проблемы легко решаемы; высокую самооценку возможностей профессионального выбора, которой свойственны вера в собственные силы, готовность к преодолению трудностей; низкий уровень зависимости профессионального выбора (независимость и самостоятельность профессионального выбора). Делается вывод о том, что самооценка личности старшеклассника есть одним из фактором формирования его профессиональных установок.

The article is devoted to the study of peculiarities of correlation between high school student self-esteem/self-appraisal and his career mindset (affirmations such as indecision, rationalism, optimism, high self-evaluation of possibilities, career choice dependence). It has been revealed that adequate self- evaluation defines: low level of career choice indecision which is characterized by confidence, availability of clear concepts and criteria as to the professional development, high level of career awareness; high level of optimism of career choice connected with idealization, a feeling of having been chosen, the firm belief that absolutely all the problems can easily be solved; high self-estimation of career choice possibilities with appropriate self-confidence, gusto and readiness to cope with difficulties; low level of career choice dependence (that is career choice independence and self-sufficiency). The conclusion drawn from the studyb high school student self-esteem is one of the factors of his career mindset formation.

Статтю подано до друку 13.06.2014.

©2014 р.

Л. В. Бернацька, Н. В. Рєпкіна (м. Луганськ)

РОЛЬ АНІМАЛОТЕРАПІЇ В ПСИХОКОРЕКЦІЇ АГРЕСИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми у загальному вигляді її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з найактуальніших проблем для психологів, педагогів, вихователів та батьків сьогодні є зростання агресивності суспільства у цілому та зокрема й сучасних дітей і молоді. У статті торкаємося раннього досвіду в морально-духовній сфері

особистості як чинники утримання від соціально несхвалених учинків, як важливого компонента формування національної, духовно й інтелектуально багатої, творчої особистості.

З огляду на це центральною психолого – педагогічною метою має виступити виховання у зростаючої особистості завзяття щодо поведінки, в якій втілюється система суспільно – значущих цінностей як репрезентантів гуманістично – спрямованої індивідуальності [2, с. 177].

Сформований у такий спосіб «моральний гештальт» служитиме достатньо емоційно насиченою спонукую для включення вихованця у реальні моральні діяння – вчинки. Вправлення в них за такої попередньої виховної діяльності відбуватиметься без значних психологічних ускладнень [3, с. 64].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання становлення агресивності й агресивної поведінки дітей та молоді досліджувала велика кількість психологів (І. А. Алексеева, і І.І. Новосельський, Л.І.Божович, І.Д. Бех, Н.Й. Боришевський, О.Б. Бовть, Р. Берон і Д. Річардсон, Л.С. Виготський, І. В. Дубровіна, М.І.Лісіна, С.Д. Максименко, Р.В. Овчарова, Н.М Платонова, Л.М. Прколієнко, П.Паренс, А.О. Реан, І.А.Фурманов та ін.).

Цю проблему піднімав також і автор у своїх попередніх роботах [5, 6, 7].

Виявилось, що в основі відхилень у процесі формування особистості лежать передусім незадоволені потреби спілкування соціально- цінних зв’язків (сім’я , дитячий садок, школа тощо).

Психолог фахівець має уміти правильно прояснити різні причини агресивності й агресивної поведінки дошкільнят і надати їм вчасну, необхідну, ефективну психокорекційну допомогу. Також на нього сподіваються і вихователі, і батьки дітей, що розглядають психолога як свого надійного помічника у цій важливій справі, а себе – як його асистентів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. На сьогодні існує багато містких робіт присвячених агресивності й агресивній поведінці дітей. Саме наша проблема щодо дошкільного віку залишається малодослідженою, тому що більш вивчені молодший шкільний та підлітковий вік.

Саме тому необхідна комплексна психодіагностична, психокорекційна і психопрофілактична робота агресивних проявів дітей з дошкільного віку (рання , у її виток), поки основні стереотипи такої неконструктивної поведінки ще не закріпилися й не набули стійких навичок.

Знання про роль анімалотерапії в психокорекції агресивності й агресивної поведінки дошкільнят могли б бути міцною опорою для спеціаліста в цій актуальній проблемі сьогодення, а також і ефективною допомогою для його підопічних на місцях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті ми зробили теоретичну й практичну спробу розкрити проблеми ролі анімалотерапії психокорекції агресивності у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Соціально – психологічний тренінг як форма групової психокорекційної роботи вважається на сьогодні однією з найбільш ефективних форм психокорекційної діяльності фахівця психолога [5, 6, 7]. Але навіть у його межах також треба впроваджувати індивідуальний підхід до кожної окремої дитини.

І.Д. Бех пише, що допомога дитині є досить емоційно – чутливою морально- психологічною дією, яка можна і гальмувати духовно – моральний розвиток особистості і сприяти йому. Тому дорослому треба мати знання про сутність цієї допомоги, що має виступати як життєве благо [4, с. 149-150].

У методичному вимірі це має бути рухом від виховання до самовиховання в межах доцільно створених умов стимулювання, що забезпечить безперервний морально - духовний розвиток особистості [2, с. 18-38; 95-101; 170-172].

Аналогічної думки дотримуються багато психологів, як – от: Б.Г. Ананьєв, М.Й.Боришевський, І.В. Дубровіна, Н.Л. Кряжева, С. Б. Кузікова, А.А. Осипова, Т.С. Яценко та інші [5, 6, 7].

Саме ці положення ми обрали як визначальні для досягнення ефективності виховних і корекційних завдань на підґрунті соціально – психологічного тренінгу, який ми провели з агресивними дошкільниками (дитячий садок № 129 м.Луганська, 30 дітей). Серед цих різноманітних допоміжних методів, які ми застосували у тренінгові (бібліотерапія, арттерапія, музикотерапія, формокорекційна ритмопластика, іграшкова терапія, аромотерапія та ін..) значне місце належало анімалотерапії.

Як відомо з психологічної літератури – це створений реальним життям метод надання психологічної допомоги через взаємодію з тваринами та їх символами (образами, малюнками, іграшками) [9, с. 11].

Ще з давніх часів первісна людина на шії символ тварини (амулет), вважаючи її захисником племені (тотемом роду) та джерелом свого успіху. Тваринам присвячували ритуальні танці, що були засобом зняття первісних страхів, агресивності, корекції самотності й безпорадності, надання людині впевненості і спокою.

Отже, можна сказати, що саме тварини та їх символи були як перші психотерапевти для первісної людини.

Зараз людина стала «хазяїном природи», але не забула про повагу до тварин, на жаль, тільки на рівні підсвідомості, хоч вона ніколи не збирається розривати взаємини. Генетичний досвід все ж таки свідчить про те, що у тварин є чому повчитися. Саме це і є основою сучасних уявлень про анімалотерапію.

Як психологічний метод вона базується на дослідженнях і законах психології людини, зоопсихології й етології (Йорк лікарні Англії 1792 рік та «пет-терапія» у США Бориса Левінсона 1964-1969 роки) [1, с. 271-280].

Також у США зараз є міжнародна організація терапії тваринами (Pet Therapy International). Єдиної загальносхваленої термінології у пет – терапії ще і досі немає.

Треба підкреслити, що є зв'язок анімалотерапевтичного підходу з деякими положеннями психоаналітичного напрямку в психології: теорією несвідомого З. Фрейда, аналітичною психологією К.Г. Юнга, індивідуальною психологією А. Адлера, гуманістичним психоаналізом Е.Фромма, теорією психосоціального розвитку Е. Еріксона та біхевіоризмом (дитячі фобії; сказання про тварин як про добро і зло; адаптація тварин та людини на відміну від них до зовнішнього середовища; роль психосоціальних криз в адаптації дитини до змін соціуму та ін.) [9, с. 11-15].

Зіткнувшись з положеннями біхевіоризму в галузі навчання, тренування, закріплення й використання ефективних засобів поведінки, якими до цього індивід не користується, анімалотерапія не переносить результати досліджень тварин на людську поведінку. Використання анімалотерапії в психокорекції не ставить за мету втручання в життєвий сценарій людини. Завдання анімалотерапії - розкрити додаткові можливості у поведінці й особистості дорослих і дітей, збагатити соціально адаптований поведінковий репертуар через спостереження, навчання й тренування таких механізмів, які дозволяють тваринам максимально пристосуватися до умов життя, знаходитися у сбалансованій взаємодії з оточуючими [8, с. 14].

Зоопсихологія займається вивченням психічної діяльності тварин, їхніх перцептивних процесів, пам'яті, емоцій, орієнтовно – дослідницьких реакцій, навичок, різних форм навчання, рефлексів. Анімалотерапія отримує від неї знання про психіку тварин, їх можливості у впровадженні корекційних завдань [9, с. 14].

Етологія як наука про поведінку тварин вивчає механізми їх адаптивної поведінки з точки зору користі, яку вони дають тварині. Анімалотерапія використовує це з метою навчання людей безпечним і відповідним їх потребам механізмам взаємодії з оточуючим світом [9, с. 14].

У роботі з дітьми анімалотерапія міцно пов'язана з різними ефективними методами психокорекції: лялькотерапією, казкотерапією, ігротерапією, арттерапією, тілесно-орієнтованими практиками тощо. Як у всякого методу, у неї є також широкий інструментарій – це символи тварин (образи, малюнки, казкові герої, іграшки і навіть справжні тваринки, спілкування з якими безпечно).

Перевага належить «соціалізованим», домашнім тваринам: собакам, кішкам, коням, кролям, хом'ячкам, свинкам – усім тим, хто навчився добре поводити себе у людському суспільстві. Якщо обирається тваринка, то необхідно вивчити її індивідуально-психологічні особливості, побутові звички та звички на природі, прояснити умови виховання, подивитися як тваринка знайомиться, спілкується, чи не виявляє агресію. Дуже важливо знати і про стан здоров'я тваринки.

В психологічній літературі подається термін «природна анімалотерапія» (неспрямована), що розуміється як взаємодія з тваринами в домашніх умовах без усвідомлення або цілеспрямованого розуміння їхнього терапевтичного призначення. Спрямованою анімалотерапією вважається процес цілеспрямованого використання тварин і їх символів за спеціально розробленими програмами з корекції емоційно-особистісних проблем [9, с. 15].

Розрізняють також і види пет-терапії: іпотерапію (лікування кіньми); каністерапію (лікування собаками); дельфінотерапію; фелінотерапію (лікування кішками); апітерапію (лікування бджолами) та ін.

Психологи встановили, що ставлення дитини до тварини має багато спільного із ставленням первісних людей до тварин. Дитина не виявляє зверхності, яка спонукає дорослу культуру людину відокремлювати різкою межею власну природу від будь-якої тварини. Вона надає тварині повну рівноцінність, відчуває себе більш близьким родичем саме тварині, ніж складному та незрозумілому дорослому.

Н.Л. Кряжева пише, що тварини дуже близькі дітям, і вони з легкістю ототожнюють себе з ними, що дозволяє їм будувати власну картину світу, незважаючи на конкретність мислення. Якщо діти відчувають страхи й тривожність стосовно батьків і дорослих, вони переносять це ставлення на тварин, кожна з яких має свій символічний зміст [8, с. 164-168].

Наприклад, кішка із давніх часів вважається символом незалежності, «гуляє сама по собі», волі, таємничості. Собака, навпаки, – залежності, вірності, відкритості, простоти. Вовк – загрози для життя; баран – символізує силу, плідність, упертість, батьківство; кінь – дружню допомогу і працелюбство; птах – символ зв'язку з духовним райським світом, символом надії й вільного польоту; риба – мудрість, спокій, велика сім'я; півень – віщун, здатний протистояти злу, оберіг сім'ї від блискавки та пожежі, провозвісник Сонця; корова – годувальниця сім'ї, чарівниця, вона може допомагати дівчатам бути красивими та вийти заміж. Лисиця символізує хитрощі, підступність, притворність. Ведмідь – родич людини, лісний володар, сильний та міцний. Заєць – доброта, слабкість, боязкість, спритність. Це заступник рослинного світу у лісі. Він може бути сонячним зайчиком.

Отже, казкові герої – тваринки допомагають дитині упорядкувати своє життя, розібратися в собі, оточуючих, у поняттях добра та зла.

Дитячий психолог Р.Кемпбелл акцентує увагу на тому, що всі свої переживання на даний момент дитина може програти у казковому світі, освоївши ту проблему, яка виникає перед нею, а надалі побудувати доступну для себе картину світу й засобів подолання труднощів, приписавши відповідні почуття героям цих казок [8, с. 164-168]. З ним також згодні і багато інших психологів як вітчизняних, так і зарубіжних.

Саме тому народна мудрість й дитяча натура казкарів, мультиплікаторів знайомлять дітей з життям та його проблемами через образи тварин. Діти також дуже люблять книжки про тварин, особливо яскраві. Курки, півники, соколи, зайчики, ведмедики, котики й собаки зв'язують у сприйманні дитини реальний і казковий світ, тому що звіряток можливо побачити і навіть попестити, а різних фей, чарівників, королів, принцес – ні, бо вони вигадані, не реальні.

Щоб жити серед людей, дитині треба навчитися контролювати свої негативні емоції, агресивні реакції. Коли діти граються з тваринами, вони можуть робити їм боляче, на що отримують зворотну відповідь – тварина тікає, або кусає кривдника. Продовження подібної агресивної гри стає неможливим.

Захисна поведінка тварини та пояснення дорослих про те, як треба себе поводити з «нашими меншими братами» (вони також відчують все й мають права), сприяє розвитку в дітей уміння бути емпатичним – співпрацювати, співчувати, стримуватися, розуміти й поважати інших, налагоджувати з ними позитивні взаємини [8; 9; 11].

Усім малюкам дуже необхідна можливість поговорити, пожалітися, попеститися з домашніми тваринками, особливо тоді, коли дорослі приділяють їм мало уваги.

У замкнених, боязливих, нерішучих дітей часто кішка чи собака заміняють друга: їм довіряють свої таємниці, печалі і радощі. Тваринки, які поруч допомагають компенсувати самотність, особливо коли батьки зайняті своїм життям.

Циркові тваринки також не заміняють їм живого друга, тому що вистава закінчується, і дитина іде ще з більш сильним бажанням його мати. Такий друг на відміну від статичної іграшки й тимчасового циркового мальовничого образу – дихає, бігає, «розмовляє», активно грається, забирає частину тривоги, страхів і напруги, робить дітей добрими, дозволяє самоствердитися, повірити у себе та в оточуючих. Відкриваються гарні можливості розширення й покращення досвіду невербальної поведінки.

Дитина починає розуміти як треба приєднуватися у спілкуванні, пізнає емоції та навчається ними керувати. Разом з цим вдосконалюється і сенсорний досвід дитини (розвивається цілісність сприймання та ін.), що дає імпульс творчій уяві.

Отже, практичне дослідження переконало, що дійсно, метод анімалотерапії, особливо спрямованої є ефективним засобом щодо психокорекції агресивності дітей дошкільного віку, якщо він застосовується як допоміжний метод у спеціальному тренінзі разом з іншими психокорекційними методами.

Ми використовували в спеціальному тренінзі різні методики й інструментарії спрямованої анімалотерапії, комбінування елементів арттерапії, ігротерапії, дитячого аутотренінгу, тілесно-орієнтовані техніки, музикотерапію та ін.

Наприклад, символи тварин у вигляді слайдів на мультимедійній дошці-екрані; дитячі аутотренінги про тварин, що формують їх візуальні образи в уяві дітей та знімають психом'язову напругу; малюнки-розмальовки тварин, наклейки тваринок; приспівування їх голосами та пісні про них; м'які іграшки, казки та вірші про тварин, спілкування з реальними живими тваринками.

Дошкільнятам дуже сподобалися рухливі ігри з м'якими іграшками, особливо ті, де приймав участь їхній улюблений герой – песик Промінчик, як от: «Будь ласка, доторкнися до песика Промінчика», «Песик Промінчик – поводитир», «Танець маленьких каченят з песиком Промінчиком» (танцювально - двигунна терапія) та багато інших. Вони його дуже полюбили і

змагалися завжди, щоб довше потримати у себе, тому що песик має ім'я від назви промінця Сонечка. Він його вірний друг, і друг усіх дітей. Дуже вихований, лагідний, добрий, товариський, уважний і приємний у спілкуванні. Дарує усім людям і друзям тепло, радість і світло власної доброї душі і всім від цього стає дуже тепло, радісно, світло та приємно. Всі хочуть бути на нього схожими та подружитися з ним.

Також діти з задоволенням виконували анімалотерапевтичні вправи на ауторелаксацію із хатха – йоги – спеціальної гімнастики для них з використанням елементів асан, що відображають поведінку тварин: «Поза сердитої кішки», «Поза доброї кішки», «Поза аїста», «Поза змії», «Поза лева» тощо. Вони є корисними не тільки для зміцнення фізичного здоров'я дітей, але й для зняття психічної напруги, розслаблення, заспокоєння, просвітління їх тіла, серця, емоцій і розуму, душі та створення позитивного настрою, позбавлення від тривожності й агресивності, зміцнення волі, налагодження доброго спілкування й гармонійних взаємин з іншими людьми і з оточуючим Світом.

Але найулюбленішими для дошкільнят стали все-таки анімалотерапевтичні вправи з живими тваринками – кішкою Долею, собакою Мухтаром, папугою Гошею. Особливо рухливі ігри, де треба було бігати, грати, співати тощо.

Таке спілкування доставляло дітям, навіть найагресивнішим (з фізичною агресією) велику радість й бажання далі працювати разом, знаходити позитивні рішення негативних проблем. Своєю радісною дружелюбністю, готовністю завжди підтримувати гру, відкритістю і відданістю ці тваринки завоювали дружбу і любов малят. Діти позбавилися від свого дитячого горя, своїх психоемоційних зажимів, навчилися бути відкритими, активними, доброзичливими, емпатичними, комунікабельними, знайшли нових друзів.

Виявилось, що малята обирають тих тваринок, які схожі на них. Кішку обирали ті дошкільнята, хто бажав можливості отримати тепло і ніжність, а сам не дуже умів це робити – спокійні, поблажливі, м'які, добрі. Собаку – ті, хто мали подвійне ставлення до людей: при усій любові до них – трішки боязливості, що вони будуть вимагати підвищеної уваги до себе, але це були більш активні, схильні до лідерства діти. Птахів (і Гошу) обирали ті, хто хотів розширити можливості використання своєї мови: говорити й кричати.

Рибок – ті, хто мав базовий спокій, дитячу мудрість. Світ для них часто є дуже активним, а їм хотілося усамітнення, відпочинку. Хом'ячків, морських свинок, кролів – ті, хто бажав відчути владу над іншими. Інтелект у таких дітей був невисокий, у спілкуванні відсутнє визнання і дружба. Проявлялися деякі риси домінантності (бажання завжди бути в курсі всього й встановлювати свої правила, хоч би для безмовних хом'ячків).

Якщо ж, приводити дані тренінгу у цифрах щодо позитивної динаміки з показників агресивних реакцій у дошкільнят, то вони такі, як-от: зниження цілеспрямовано – ворожої агресивності (притиснення й приниження іншого) з 24,9% до 11,6%, тобто на 13,3%; імпульсивно – демонстративної агресії (продемонструвати себе) – з 9,9% до 4,9%, тобто на 5%; нормативно – інструментальної агресії (досягнення своєї мети) – з 9,9% до 6,6%, тобто на 3,3%; покращення показників у дітей негативістів (безпричинна агресивність, активний та пасивний протест проти всього, що їх задіває) – з 3,8% до 0%, тобто повністю.

Знизилися також й показники рівня форм агресивності: фізичної у 14,9% дітей, вербальної у 6,5%. Але найбільш позитивну динаміку отримано з покращення самооцінки – 21,2% дошкільнят та навичок соціальної взаємодії – у 30,4%.

Автор уточнює дані, які вже приводилися у попередніх роботах [5; 6; 7].

Отже, дійсно необхідно використовувати анімалотерапію, як допоміжний метод у комплексі з іншими психокорекційними методами психолога у соціально-психологічному тренінзі з психокорекції агресивності у дітей дошкільного віку.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Вважаємо, що отримані матеріали є достатньо актуальним аспектом сучасних психологічних досліджень, бо на сьогодні відсутня певна увага психологічної науки до більш глибокого вивчення цієї проблеми, особливо для дошкільного психолога. Дитячий спеціаліст дуже потребує ефективної допомоги з психокорекції агресивності й агресивної поведінки дошкільників ще у самому її витoku. Вважаємо, що саме анімалотерапія зможе стати надійною інновацією щодо творчого виховного процесу в дитячих садочках, як з точки зору особистісно орієнтованого підходу, так і з розвивального. Створення дієвого теоретичного й практичного підґрунтя для подальших конструктивно-технологічних пошуків у сфері навчання і виховання підростаючого покоління є нагальною потребою в сьогочасному дослідницькому поступі.

«На часі досягнення мети розвитку особистості з високим смисловим порогом. Така особистість не надає особливої значущості різноманітним примітивно – утилітарним цінностям, спокійно ставиться до їх втрати, а переживає» лише за вершинні устремління [4, с. 16].

«Основним мотивом професіональної діяльності психолога зараз має бути не його самоствердження як фахівця, котрий конструює лише об'єктивне знання, а мотив служіння людині, суспільству, людству. В іншому разі поле пізнання дає неповне, неефективне знання, бо тільки любовне ставлення відкриває широку дорогу до внутрішнього світу людини» [10, с. 201].

Література

1. *Арнольд О.Р.* Хвостатые психотерапевты. / О.Р. Арнольд. – М.: ЭКСМО – Пресс, 2001. – 384 с.
2. *Бех І.Д.* Виховання особистості. Сходження до духовності: наук. видання. / І.Д.Бех. – К.: Либідь, 2006. – С.177.
3. *Бех І.Д.* Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. / І.Д.Бех. – К.: Акаддемвидав, 2009. – С.64.
4. *Бех І.Д.* Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. І.Д.Бех. – К.: Акаддемвидав, 2012. – С.16.
5. *Бернацька Л.В.* Необхідність вивчення проблеми ранньої профілактики й корекції агресивної поведінки дошкільників засобами спеціального психотренінга / Бернацька Л.В. // Проблеми загальної та педагогічної психології (т. х., част. 2) : Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України – Київ, 2008. – С. 26 – 33.
6. *Бернацька Л.В.* Художественно – творческая деятельность в различных жанрах искусства, как неспецифический метод эффективной психокоррекции агрессивного поведения дошкольников. / Бернацкая Л.В. // Психологічні перспективи: Спеціальний випуск. Становлення особистості суб'єкта життєвого шляху: Зб. наук. праць Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. – К.: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2011. – том 3. – С. 173-193.
7. *Бернацька Л.В.* Дослідження можливостей психокорекції агресивної поведінки дошкільників та розвитку їх творчих здібностей методом бібліотерапії./ Бернацька Л.В.// Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / За ред. В.О. Моляко. – т.12. – Вип.5. – ч. I . – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С.95-104.
8. *Кряжева Н.Л.* Развитие эмоционального мира детей. / Н.Л.Кряжева. – Ярославль: «Академия развития», 1996. – 208 с.
9. *Кряжева Н.Л.* Кот и пёс спешат на помощь. / Н.Л. Кряжева. – Ярославль: «Академия развития», «Академия К», 2000. – 176 с.

10. Савчин М. Духовна парадигма психології: монографія / Мирослав Савчин. – К.: Академвидав, 2013. – 252 с.
11. Фонтана Д. Ваш ребёнок растёт. / Д.Фонтана. – М.: Издательство «Новости», 1994. – 400 с.

В статье освещается теоретико-практическое значение проблемы исследования роли анималотерапии в психокоррекции агрессивности детей дошкольного возраста.

Рекомендации автора базируются на психолого-педагогическом опыте, отражённом в теоретических трудах отечественных и зарубежных психологов, а также и на личном опыте.

The article highlights the theoretical and practical aspects of the research of role of animaltherapy in psychocorrection of preschool children's aggressiveness. Author's recommendations are based on psychological and pedagogical experience, reflected in the theoretical works of native and foreign psychologists, as well as on personal experience.

Статтю подано до друку 13.06.2014.

© 2014 р.

Н. О. Прядко (м. Чернігів)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ ДО ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ

Перед сучасним українським суспільством надзвичайно актуально постає проблема створення оптимальних умов для розвитку пізнавальної активності та пізнавальних інтересів підростаючої людини – якостей, без яких неможливе розкриття індивідуальності та повноцінний розвиток особистості. Життя в умовах ринкової економіки, інформаційного буму, використання новітніх технологій на виробництві та прискорений темп життя невідхильно вимагають від людини XXI століття активності і в першу чергу – активності у пізнанні.

Метою даної статті є аналіз психолого-педагогічних аспектів формування пізнавальних інтересів підлітків до вивчення фізики.

Виклад основного матеріалу. Система потреб та мотивів людини відображається у її інтересах. Психологи приділяли значну увагу вивченню інтересу. Так С.Л.Рубінштейн визначає *інтерес* як „зосередженість особистості на певному предметі думок, що викликають прагнення ближче ознайомитися з ним, глибше у нього проникнути, не випускати його з поля зору” [10, с. 525], а також, як „тенденцію або спрямованість особистості, що міститься у зосередженості її помислів на певному предметі” [10, с. 525]. Вчений вважає інтереси „специфічними мотивами культурної, зокрема, пізнавальної діяльності людини” [10, с. 525] та характеризує інтерес як „мотив, що діє внаслідок своєї усвідомленої значущості та емоційної привабливості” [10, с. 526].

Л.С.Виготський вважає інтерес рушійною силою дитячої поведінки, „вірним виразником інстинктивного прагнення, вказівкою на те, що діяльність дитини співпадає з її органічними потребами” [2, с. 101].

В.В.Волошина, Л.В.Долинська, Л.В.Лохвицька, визначають інтерес як „вибіркове навчально-пізнавальне ставлення особистості до предметів, явищ, подій довкілля, а також певних видів діяльності, які мають для неї життєве значення” [1, с. 12]. При цьому зазначають: „Інтерес, який базується на пошуковій діяльності, належить до пізнавального. Прагнення пізнати, пояснити незрозуміле, бажання проникнути в сутність предметів і явищ характеризують розвиток пізнавальних інтересів” [1, с. 12].